

РОЛЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНИНА ТА ПАТРІОТА УКРАЇНИ

Кузьменко Ю.В.

Україна, м. Херсон, Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

Однією з найскладніших проблем сьогодення є проблема національно-патріотичного виховання молоді. Нове демократичне суспільство потребує новаторських підходів до тих, хто здійснюватиме будівництво української держави у XXI столітті.

Як зазначає М.М.Чепіль: «В умовах відродження української державності виховання свідомого громадянина й патріота рідної землі набуває нового змісту в контексті української перспективи» [5, с. 5].

Проблемі формування громадянина і патріота своєї країни присвятило свої роботи широке коло науковців. Так, наприклад, велику увагу приділяли вихованню любові до своєї землі, рідної мови, формуванню національної самосвідомості, поваги до історичного минулого Г.Вашенко, О.Духнович, І.Огієнко, С.Русова, К.Ушинський; багатогранні аспекти патріотичного виховання особистості знайшли своє відображення у працях педагогів-класиків А.Макаренко, В.Сухомлинського Ш.Амонашвілі, Г.Сковороди, Л.Толстого.

Мета даної статті висвітлити роль патріотичного виховання у формуванні сучасного громадянина та патріота України.

У нашій країні вже тривалий час відбуваються суперечливі та складні трансформаційні процеси в економіці, політиці та національній самосвідомості. В наш час розгулу вседозволеності, втрати старих, непридатних для життя орієнтирів і тимчасово «духовного бездоріжжя», нажаль формування національної самосвідомості учнівської молоді відбувається на низькому рівні. Саме тому на сьогодні проблема громадянського та патріотичного виховання, а особливо переоцінки ціннісних орієнтацій як умови розвитку особистості, здатної до самостійного і відповідального вибору, є дуже актуальною для сучасної школи. Так, у «Концепції громадянського виховання в умовах розвитку української державності» одним із визначальних є завданням формування особистості, у якій б органічно поєднувалися високі моральні чесноти, громадянська зрілість, патріотизм, професійна компетентність,

самоактивність, творчі начала, почуття обов'язку й відповідальності перед суспільством, Батьківщиною.

Виховна робота в навчальних закладів має конкретно-історичну національно-державну форму вираження і спрямоване на формування громадянина конкретної держави, яка не може бути безнаціональною. Тому зрозуміло, що і сьогодні школа ставить перед собою завдання – сприяти становленню громадянина і патріота – людини з відповідними правами і обов'язками, яка поважає і дотримується норм і правил життя, прийнятих у даному суспільстві, з високими моральними ідеалами, з високим рівнем сформованості історичної пам'яті, почуттям любові до своєї Вітчизни, землі, рідної мови, поваги до історичного минулого українського народу та людей-патріотів своєї країни, усвідомлення своєї причетності до історії, традицій, культури свого народу, вболівання за його майбутнє, потреби у служінні їй, у вірності й відданості Батьківщині. Перераховані цінності, безумовно, є тим феноменом, який дуже тісно пов'язаний зі сферою потреб людини, оскільки певна система цінностей втілюється, опредмечується в тих чи інших конкретних феноменах, пов'язаних з відповідними формами життєдіяльності, в яких і здійснюється оволодіння цінностями. Вони поступово перетворюються із явища «зовнішнього» у явище «внутрішнє», тобто відбувається переведення цінностей суспільних, історичних та ін. в цінності суб'єктивно значущі для самої людини. Саме громадянське виховання відіграє основну роль у вирішенні окреслених завдань та формує стійку систему цінностей у індивіда, зокрема й історичної пам'яті учнівської молоді.

Оскільки основні риси громадянина починають формуватися вже у молодому віці, під впливом загальнонародних, національних цінностей, традицій, звичаїв, у взаємодії особистості із суспільством, яке на кожному етапі представляють сім'я, школа, різноманітні колективи та організації. Тому патріотичне виховання потребує додержання принципів [2, с. 104-105]:

1. Гуманізації та демократизації. Вони визначають рівноправність, але різнозобов'язаність учасників виховної взаємодії, їх взаємоповагу, діалогічність, відкритість до сприймання громадянських цінностей: щирості, доброти, справедливості, доброзичливості, милосердя тощо.

2. Самоактивності й саморегуляції. Сприяють розвитку суб'єктивних характеристик, формують здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень, вироблення громадянської позиції, почуття відповідальності.

3. Системності. Передбачає гармонійне вживання нових якостей у структурі

особистості.

4. Комплексності й міждисциплінарної інтегрованості. Передбачає поєднання навчального й виховного процесів, зусиль різних інституцій – сім'ї, дошкільних закладів, школи, громадських спілок, дитячих, молодіжних самодіяльних об'єднань.

5. Наступності та безперервності. Полягає в етапності виховання, на кожному з яких ускладнюються й урізноманітнюються зміст і напрями розвитку утворень, які становлять цілісну систему громадянських чеснот особистості. Цей принцип діє протягом свідомого життя людини.

6. Культуровідповідності. Означає єдність громадянського виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, які забезпечують духовну спільність, наступність і спадкоємність поколінь.

7. Інтеркультурності. В його основі – інтегрованість української та загальнолюдської культури. Полягає у забезпеченні передумов для формування особистості на національному ґрунті, її відкритості для інших культур, ідей та цінностей. Лише така особистість здатна зберігати національну ідентичність, бо усвідомлює національну культуру як невід'ємну складову культури світової.

Таким чином, виховання громадянина має бути спрямованим на розвиток патріотизму, національної самосвідомості, етики міжнаціональних відносин, планетарної свідомості, служіння загальнолюдським ідеалам, правосвідомості, політичної культури, дбайливого ставлення до природи, бережливого ставлення та збереження національного багатства країни (звичаїв, традицій, мови, культури, пам'яті героїв та історії свого народу), готовності до творчої праці на благо людей, героїчного подвигу в ім'я процвітання держави, відповідальності за долю Батьківщини, культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою), а також на виховання .

Підводячи підсумки зауважимо, що імперативність національної свідомості та гостра необхідність її цілеспрямованого формування знаходиться в тісних причинно-наслідкових зв'язках зі становленням нового функціонального імперативу системи освіти. Перетворення останньої в вирішальний генератор соціального розвитку на основі випереджаючого формування як соціальних цілей, так і індивідуальних ціннісних орієнтирів роблять освітню практику головним механізмом розробки й розповсюдження національних цінностей, в тому числі і поваги до історії свого народу. Тому саме педагогу, як функціонеру національної системи освіти, належить вирішальна роль у здійсненні свідомої зміни світогляду, регулюванні ціннісних орієнтирів індивіда,

що ґрунтується на національній ідентифікації, вірі в духовні сили своєї нації, її майбутнє, почуттях відповідальності перед своєю нацією; вміннях осмислювати моральні та культурні цінності, історію, звичаї, обряди, символіку своєї держави. Тому на сьогодні проблему патріотичного виховання молоді слід здійснювати в контексті національного, прагнути виховати творчо мислячу особистість, патріота України, сповненого пошани до материзни, до одвічних загальнолюдських високоморальних чеснот і істин.

Література:

1. Концепції громадянського виховання в умовах розвитку української державності // Шлях освіти. – 2000. – № 2. – С. 7-13 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 576 с.
3. Кузьменко Ю.В., Щетина Т.П. Формування історичної свідомості як складова нарощення культурного рівня особистості // Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Методологічні та методичні проблеми формування історичної пам'яті учнівської молоді» (13-14 грудня 2012 р., м. Херсон). – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – С. 115-118 с.
4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 2-е узд. – К.: Гранма, 1999 р. – 350 с.
5. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Антін Лотоцький – педагог, громадський діяч (1881-1949): Монографія / За ред. М.М.Чепіль. – Дрогобич: Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2008. – 264 с.